

DİN EĞİTİMİNDE ARAÇ OLARAK MÜZİKAL MATERYAL TASARIMI*

Musical Material Design as a Tool in Religious Education

Yiğit Can EYÜBOĞLU¹, Aşlı ÇELİK²

ÖZET

ABSTRACT

Küreselleşen dünyada ve ülkemizde siyasi, sosyal, ekonomik, bilimsel ve teknolojik alanlarda hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Bu durum bir ülkenin toplumundan, bir toplumun yetişmekte olan bireylerinden beklentilerini değiştirmiştir. Bilgi çağı olarak adlandırılan günümüzde öğrencilerden temel bilgi ve becerilerin yanında yeni bilgi ve beceriler geliştirmesi ve bunları çeşitli alanlarda kullanabilmesi beklenmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı değişen ihtiyaçlara uygun program çalışmalarına 2004 yılında başlamış ve 2018 yılında öğretim programlarını güncellemiştir. Yapılan güncellemelerle birlikte öğretmen merkezli eğitim yerini öğrencinin kendi yaşantısı yoluyla öğrenebileceği yapılandırmacı eğitim sistemine bırakmış ve eğitimde teknoloji ve materyal kullanımına dikkat çekilerek FATİH ve EBA gibi teknolojik sistemler oluşturulmuştur. Teknolojinin gelişimi ve uzaktan eğitimin örgün eğitim içine dahil edilmesiyle birlikte sınıf içi ve sınıf dışında kullanılacak materyallere ihtiyaç duyulmuştur. Bu materyaller web tabanlı veya farklı programlar aracılığıyla hazırlanabilmektedir.

Materyaller öğrenmeyi kolaylaştırır ve öğrencinin derse ilgisini çeker. Etkili ve kalıcı öğrenme için materyallerin mümkün olduğunca çok duyu organına hitap etmesi gerekmektedir. Yapılan alan yazın incelemelerinde işitsel materyallerin eksikliği göze çarpmaktadır. Bu araştırmanın amacı öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme alanını inceleyerek din eğitiminde kullanılacak müzikal materyaller için gerekli olan özellikleri saptamak ve geliştirilen iki müzikal materyali tanıtmaktır. Bu amaçla; Din eğitiminde araç olarak kullanılmak üzere müzikal materyaller nasıl tasarlanmalıdır? sorusuna cevap aranmıştır. Araştırmada temel araştırma yöntemi kullanılmış ve veriler doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Araştırmanın sonunda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde kullanılacak müzikal materyallerin özellikleri belirlenerek ilköğretim 4. sınıf müfredatına yönelik inanç öğrenme alanında şarkılar bestelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müzik, eğitim, din eğitimi, öğretim materyalleri, müzikal materyal.

In line with the information age and changing needs in the world and in our country, it is expected that individuals will develop new knowledge and skills besides basic knowledge and skills and be able to use them. The Ministry of National Education started the program studies in accordance with the changing needs in 2004 and updated the curriculum in 2018. Teacher-centered education has been replaced by the constructivist education system, where the student can learn through his own life, and technological systems such as FATİH and EBA have been created by drawing attention to the use of technology and materials in education. With the development of technology and the inclusion of distance education in formal education, there is a need for materials that can be used outside the classroom and classroom environment. These materials can be prepared via various programs. Materials facilitate learning and engage the student's interest in the lesson. For effective and permanent learning, the materials should appeal to as many senses as possible. In the examinations, it is observed that there is a lack of auditory materials. The aim is to examine the field of instructional technologies and material development, to determine the necessary features for musical materials that can be used in religious education and to introduce the two musical materials developed. The answer to following question has been sought: How should musical materials be designed to be used as a tool in religious education? The basic research method was used in the research and the data were obtained through document analysis. At the end of the research, the characteristics of the musical materials that can be used in the RCMK lesson were determined and songs were composed in the field of faith learning for the 4th grade curriculum of primary school.

Keywords: Music, education, religious education, teaching materials, musical material.

1. ORCID: 0000-0001-8286-3587
2. ORCID: 0000-0001-7389-4226

1. Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi, yigitcaneyuboglu@gmail.com
2. aslicelik1903@gmail.com

* Bu çalışma Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Türk Din Musikisi programında, 2017 yılında hazırlanan yüksek lisans tezinden faydalanılarak üretilmiştir.

EXTENDED ABSTRACT

In line with the information age and changing needs in the world and in our country, it is expected that individuals will develop new knowledge and skills in addition to basic knowledge and skills as well as be able to use them in various fields. The Ministry of National Education started the program studies in accordance with the changing needs in 2004 and finally updated the curriculum in 2018.

With the updates made, teacher-centered education has been replaced by a constructivist education system where students can interpret, evaluate and discuss through their own life. In this system, technological systems such as FATİH (MEOIT: Movement of Enhancing Opportunities and Improving Technology) and EBA (EIN: Education Informatic Network) were created by drawing attention to the use of technology and materials in education.

Along with the inclusion of distance learning in formal education in line with the development of technology and changing needs, there is a need for materials that can be used in and outside the classroom environment. These materials can be prepared via web-based program or different platforms.

There are various courses in the curriculum prepared by the Ministry of National Education. The Religious Culture and Moral Knowledge course (RCMK) in these programs starts from the 4th grade of primary education. Within the scope of the course, students are expected to have the ability to solve problems by being conscious of 5 basic issues, which are respect for human beings, respect for thought, respect for freedom, respect for morality, and respect for cultural heritage.

Religious education has a very important role in the self actualization step of the individual in Maslow's hierarchy of needs. Because; in order for the individual to realize himself, he must adapt to the society; In order for students to adapt to society and learn religious education correctly, they are expected to use the concepts in the RCMK course content in the program by learning prayers and suras (from the qur'an) in their daily lives. In order for students to learn this lesson more easily and with pleasure, a material development guide in religious education was published in 2014 and many visual and literary materials were prepared.

Materials embody knowledge, facilitate learning and attract students' interest in the lesson. For effective and permanent learning, the materials should appeal to as many senses as possible. In the researchs, the lack of auditory materials is striking. The aim of this research is to develop musical materials that can be used in religious education by making use of the field of instructional technologies and to determine the features that should be in the materials. What should be the characteristics of musical materials to be used as a tool in religious education by using the basic research method and document analysis in the research? The answer to the question has been sought.

Music used as a material in the lessons attracts the attention of the students and increases their motivation for the lesson. Music contributes to the language and mental, emotional and social, physical and psychomotor development of children. Listening and singing songs helps students to repeat and learn the information fondly.

Songs used as teaching material; common sound field, rhythmic diversity, melodic structure and scope should be suitable for primary school children and there should be a sound disc so that students can easily access it and be used by non-field teachers in lessons.

As a result of the previous researches, the common sound field was determined and the vocal range of the songs was limited to La2-La3.

The most frequently used Usul in children's songs are determined as follows: 35% Sofyan, 21% Nim Sofyan, 11% Düyek, 8% Semai, 6% Aksak, 4% Türk Aksağı, 15% others.

The makams are: 21% Nihâvend, 20% Rast, 11% Hicaz, 9% Hüseyini, 8% Uşşak, 8% Büselik, 6% Nikriz and 17% others.

At the end of the research, the characteristics of the musical materials that can be used in the RCKM lesson were determined and songs were composed in the field of faith learning for the 4th grade curriculum of primary school. The songs were composed in Nihâvend and Hüzzâm makams (According to Yurumez (2014), the most frequently used maqam in children's songs is Nihâvend; therefore, for the material named Bismillâhirrahmânirrahîm in maqam Nihâvend; since it is more suitable for the chant (tilâvet) of the Subhâneke prayer, the Hüzzâm has been chosen for the material titled Subhâneke Duası.), and in instrumental parts, voices and modes outside the common sound field were used in order to attract the attention of the students. Sofyan and Yürük Semaî usûl were used in the songs composed. Audio recordings and teaching plans are added to the materials for the teachers who are not music teachers.

GİRİŞ

Küreselleşen dünyada ve ülkemizde siyasi, sosyal, ekonomik, bilimsel ve teknolojik alanlarda hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Bu durum bir ülkenin toplumundan, bir toplumun yetişmekte olan bireylerinden beklentilerini değiştirmiştir. Bilgi çağı olarak adlandırılan günümüzde öğrencilerden temel bilgi ve becerilerin yanında yeni bilgi ve beceriler geliştirmesi ve bunları çeşitli alanlarda kullanabilmesi beklenmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı 2004 yılında günümüz ihtiyaçlarını karşılayabilecek öğretim programı geliştirme çalışmalarına başlamıştır. 2018 yılında bireysel ve toplumsal ihtiyaçlardaki değişim, eğitimin niteliğini artırma ihtiyacı, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler sebebiyle öğretim programlarının güncellenmesine karar verilmiştir.

2004 yılında yürütülen Program Geliştirme çalışmaları kapsamında bilişim teknolojilerinin etkin kullanımına odaklanılarak FATİH Projesi ve EBA gibi sistemler oluşturulmuştur. İzlenecek strateji, yöntem ve tekniklerle kullanılacak materyallerin zenginleştirilmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte, 2018 yılında yapılan güncelleme çalışmasında da bilişim teknolojilerinin kullanımına ve etkili öğretim stratejilerinin kullanılmasına vurgu yapılmıştır.

Eğitimin çeşitliliği için görsel, işitsel, dokunsal materyallere ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü öğrenme duyu organları vasıtasıyla gerçekleşmektedir ve her duyu organının öğrenmeye etki derecesi farklıdır. Ergin (1998:66), Yanpar Yelken (2014:122) ve Korkmaz (2016:61)'a göre öğrenmelerin “%83’ü görme, %11’i işitme, %3,5’i koklama, %1,5’i dokunma ve %1’i tat alma duyusuyla gerçekleşen yaşantılar sonucunda oluşur”. Zaman sabit tutulmak üzere insanlar;

- Okuduklarının %10’unu,
- İşittiklerinin %20’sini,
- Gördüklerinin %30’unu,
- Hem görüp hem işittiklerinin %50’sini,
- Görüp işittikleri ve söylediklerinin %70’ini,
- Görüp, işitip, yapıp söylediklerinin %90’ını hatırlamaktadırlar (Ergin, 1998:102; Yanpar Yelken, 2014:122; Korkmaz, 2016:62).

Etkili ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesi için mümkün olduğunca çok duyu organına hitap eden öğretim materyallerine ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılan alanyazın incelemesinde işitsel materyallerin eksikliği göze çarpmaktadır. 2019 yılının son aylarında başlayan küresel salgınla birlikte uzaktan eğitimin devam etmekte olan yüz yüze eğitim sürecine dahil edilmesiyle öğretim materyali ihtiyacı daha da ön plana çıkmıştır.

EBA içeriği incelendiğinde görülmektedir ki, birçok görsel, yazınsal materyal bulunmaktadır. 2014 yılında MEB Programlar ve Öğretim Daire Başkanlığı ‘Din Öğretiminde Materyal Geliştirme Kılavuzu’ yayınlamıştır. Bu kılavuzda daha çok görsel materyallerin geliştirilmesine yoğunlaşmıştır. Başka bir deyişle işitme duyusuna hitap eden materyaller göz ardı edilmiştir. Bundan dolayı öğrenme-öğretme sürecinde kullanılacak müzikal materyal ve müzikal materyallerin özelliklerinin saptanmasına olan ihtiyaç daha da belirginleşmiştir.

Müzikal materyal ihtiyacının en belirgin olduğu derslerden biri Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersidir. Çoklu zekâ kuramı gibi, öğrenciye görelilik, bireysel farklılıklar gibi ilkelere dayandırılarak yapılandırıcı yaklaşıma göre hazırlanmış olan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretim programında kazanımlar belirlenirken konu bütünlüğüyle beraber kavram, değer ve beceriler esas alınmıştır (URL 2). “Ahlâkî gelişimin sağlanabilmesi ve gerekli manevi değerlerin etkili bir şekilde verilebilmesi için yeni yöntem ve teknikler denenmelidir” (Topbaş, 2006:XIII). Bu yeni yöntem ve tekniklerde kullanılacak araçlardan birisi de müziktir. Başka bir deyişle müzik, öğretim ortamında kazanımlara ulaşmada araç olarak kullanılabilir. Çelikkol (2007:91) tarafından kelime kazanımında müziğin etkisinin incelendiği çalışmada; müzikle desteklenmiş kelime öğretiminde, deney grubunun lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu durum göstermektedir ki; kavramların müzik yoluyla öğretilmesi öğretme ve öğrenme sürecini kolaylaştırmaktadır. Alanyazın incelendiğinde özellikle yabancı dil eğitiminde hazırlanan müzikal materyallerin din eğitimi alanında eksik olduğu görülmüştür. Bu çalışma, bu eksikliğin giderilmesi için bir başlangıç olacaktır.

Yeni (2016:3-5)’ye göre dini musiki örneklerinin DKAB derslerinde kullanımı, öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmesine yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda müziğin eğitim ortamlarında faydalanılmasını önermekte ve özellikle terimlerin kolay ve kalıcı öğrenilmesinde müziğin büyük etkisinin olduğunu vurgulamaktadır. Bu sebeple hazırlanan müzikal materyallerin öğrenme ortamlarının etkililiğinin artırılmasına büyük katkı sunacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme alanını inceleyerek yukarıda bahsedilen faydalar doğrultusunda İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak bilgisi dersi için müzikal materyaller için gerekli olan özellikleri saptamak ve belirlenen ilkeler doğrultusunda geliştirilen iki müzikal materyali tanıtmaktır.

Alanyazın incelendiğinde işitsel materyal eksikliği göze çarpmaktadır. Bu çalışma, gelecekte yapılacak araştırmalara sunacağı teorik katkı ve bilişsel becerileri geliştirmek amacıyla müziğin araç olarak kullanıldığı yeni bir çalışma olması sebebiyle önem taşımaktadır.

Araştırmada temel araştırma yöntemi kullanılarak ve veri toplama amacıyla doküman incelemesi yapılarak “Din eğitiminde araç olarak kullanılmak üzere müzikal materyaller nasıl tasarlanmalıdır?” sorusuna yanıt aranacaktır.

1. Din ve Eğitim

Eğitimin çağlar boyunca pek çok tanımı yapılmıştır. Türk Dil Kurumu, Oğuzkan (1993), Ertürk (2013), Varış (1976) ve Eskicumalı'nın (2013) yaptığı tanımlar incelendiğinde;

Eğitimin öne çıkan yedi özelliği olduğu görülmektedir:

- 1) Eğitim bireyin toplum yaşamına uyum sağlamasına yardım eder.
- 2) Eğitim planlıdır ve önceden saptanmış amaçları vardır.
- 3) Eğitim yaşantı ürünüdür.
- 4) Eğitim davranış değişikliğidir.
- 5) Eğitim kasıtlı ve istedik değişme meydana getirir.
- 6) Eğitim bir süreçtir.
- 7) Eğitim kontrollü bir çevre ve okul etkinliklerini kapsar.

Bu özelliklere göre eğitim; *bireyin toplum yaşamına uyum sağlaması amacıyla, önceden belirlenmiş amaçlar doğrultusunda bireye yaşantılar sağlanarak, çevre ve okul etkinliklerinin desteğiyle kasıtlı ve istedik yönde davranış değiştirme süreci* olarak tanımlanabilir.

Kalkınma Bakanlığı'nın 2019'da yayınladığı on birinci kalkınma planlarına göre. Türkiye'nin 2023 hedefleri doğrultusunda hazırlanan planda Türkiye'nin eğitim ve sağlık alanlarında çekim merkezi olması hedeflenmiştir. Eğitim bir ülkeyi, nitelikli insan gücü yetişmesine katkı sağlayarak kalkındırır. Bu kalkınma planının amaç ve hedeflerinden ilki şöyledir:

“Düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, demokratik değerleri ve millî kültürü özümsemiş, paylaşma ve iletişime açık, sanat ve estetik duyguları güçlü, özgüven ve sorumluluk duygusu ile girişimcilik ve yenilikçilik özelliklerine sahip, bilim ve teknoloji kullanımına ve üretimine yatkın, bilgi toplumunun gerektirdiği temel bilgi ve becerilerle donanmış, üretken ve mutlu bireylerin yetişmesi eğitim sisteminin temel amacıdır.”

Bu hedef ve amaçtan da anlaşılacağı gibi hedefte ‘bilgi toplumu’ vardır. Bilgi toplumunun oluşması için bilgi sahibi insanlardan çok, bilgiye ulaşabilen insanlara ihtiyaç vardır. Günümüz bilim ve teknolojisi geliştikçe bilgi sayısı da artmaktadır. Bütün bu çok disiplinli bilgilerin hepsini öğrenciye öğretmek söz konusu olamaz. Bu sebeptir ki; bilgiyi arayan, bilgi üreten nesillere ve öğrenmeyi kolaylaştıran materyallere ihtiyaç vardır.

Bu hedef ve amaçlara ulaşılması için her kademe ve sınıfa çeşitli dersler konmuştur. MEB, öğretim programlarını ve haftalık ders çizelgelerini güncellemektedir. Bu derslerden birisi de ilköğretim 4. sınıfta başlayan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi. Bu ders, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 12.09.2018 tarihli güncellenen İlköğretim Kurumları (İlkokul-Ortaokul) Haftalık Ders çizelgesine göre haftada iki ders saati olarak çizelgede yerini almıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın vizyonu “Hayata hazır, sağlıklı ve mutlu bireyler yetiştiren bir eğitim sistemi”dir (URL 1). Bu vizyon Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde piramidin en üst düzeyi olan ‘kendini gerçekleştirme’ basamağına ulaşmayla sağlanabilir.

Kendini gerçekleştirmede dinin etkisi kuşkusuz ki büyüktür. Din, toplumda yaşayan bireylerin kültürel bir özelliğidir. Tosun'a göre din eğitimi aşağıda sunulan noktalarda bireyin kendisini gerçekleştirmesine katkı sağlamaktadır:

- Din duygusunu doğru bilgi, duygu ve becerilerle doyurma
- Dini özgürlüklerini kullanma gücü kazandırma
- Dini inancını bağımsız olarak gerçekleştirebilme donanımı kazandırma
- Dini ibadetlerini başkasına muhtaç olmaksızın yapabilecek birikime ulaştırma (Tosun, 2016:18).

Bireyin kendisini gerçekleştirebilmesi için topluma uyum sağlaması gerekmektedir. “Fıtrattaki inanma duygusunun bir gereği olan din ve insanları etkileme gücüne sahip bulunan eğitim kavramlarının iş birliğinden doğan din eğitimi, bireysel ve toplumsal yaşantı açısından önemli bir ihtiyaçtır” (Kılavuz & Yılmaz, 2009:125). Bu ihtiyacın giderilmesi bireyin topluma sağlayacağı uyumla giderilebilir. Bunun için toplumda yaşamakta olan dinin doğru algılanması gerekmektedir. Din eğitimi toplumsal yaşama uyum sağlanması için Tosun’a göre aşağıdaki davranışları kazandırmalıdır:

- Başkalarının dini inanış ve davranışlarına uygun yaşayabilme
- Toplumda hâkim olan dini inanışların doğrusunu ve yanlışını seçebilme
- Toplumda hâkim olan dini davranışlara uyum sağlama
- Dinin toplumsal barış için sağlayacağı katkıdan yararlanabilme
- Sağlıksız dini oluşumlara karşı uygun tavrı alabilme (Tosun, 2016:18).

2. Öğretim Teknolojisi, Materyallerin Öğretimdeki Yeri ve Önemi

Öğretim teknolojisi, öğrencilerin davranışçı, bilişsel, Vygotsky’nin gelişim ve sosyo-kültürel, Bandura’nın sosyal, Pavlov’un klasik koşullanma vd. gibi öğrenme kuramlarına göre nasıl öğrendiğini inceleyen, ders etkinlikleri esnasında karşılaşılan problemlere çözüm arayan bir eğitim bilimleri alanıdır. Bu problemleri çözmek için kuşkusuz öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş öğretim ortamlarına ihtiyaç vardır. Etkili öğrenme ortamlarının hazırlanmasında öğretim materyalleri büyük rol oynamaktadır.

En iyi öğrenme, en çok duyuya hizmet eden etkinliklerle gerçekleştirilebilir (Gümüş, 2000:29). Bu etkinliklerin en etkili şekilde yapılabilmesi için çeşitli duyu organlarına hizmet eden materyaller kullanılmalıdır. “Materyaller öğretim sürecini desteklemek amacıyla kullanılırlar. İyi tasarlanmış materyaller; somutlama yoluyla bilginin kolay öğrenilmesini sağlar, öğretim sürecini zenginleştirir, öğrencilerin öğretim sürecinde dikkatini çekmeye yardımcı olur, kazanımlara yaparak ve yaşayarak ulaşmayı sağlar, düşüncenin kavramlaştırılmasına yardımcı olur” (Halis, 2002:31).

Materyallerin etkili ve amaca dönük kullanılması durumunda öğrenme-öğretme sürecine olumlu katkısı olduğu bilinmektedir. Bu katkılar şu şekilde sıralanabilir;

- Zamanın tasarruflu kullanılmasını sağlar
- Öğretim sürecini hareketlendirir
- Öğrencilerin ilgisini artırır ve dikkatini çeker
- Düşüncenin ve bilginin somutlaştırılmasına yardımcı olur
- Karmaşık fikirlerin basitleştirilmesine yardımcı olur
- Öğrencilere öğrenilen konuyu uygulama ortamı yaratır
- Çoklu öğrenme ortamı sağlar (Halis, 2002:31).

“Materyal sayısı arttıkça, farklı öğrencilerin bireysel öğrenme ihtiyaçlarını karşılayacak bir öğretim kanalının bulunması ihtimali de artacaktır” (Halis, 2002:32). Öğretim materyalleri bilgiyi somutlaştırır, unutmayı azaltır, öğrenciyi güdüler, öğrenmeyi kolaylaştırır, öğrencinin ilgisini çeker. Öğrenme-öğretme sürecinde materyaller etkili ve kalıcı öğrenme sağlayarak zaman tasarrufu sağlar.

“Bir öğretim etkinliği sırasında öğrencilere sunulan materyal, o öğrencilerin yaşantı alanlarının içinde olduğunda öğrenmeler gerçekleşir” (Demirel, Seferoğlu, & Yağcı, 2004:19). Yani öğrencilerin geçmiş yaşantılarından ve yabancı olmadığı kavramlardan faydalanan materyaller öğrenmeyi desteklemektedir. Kaynak ile alıcının ortak yaşantı alanı ne kadar genişse öğrenme o kadar etkili olacaktır.

Bir uyaran olarak kullanılan materyaller her bir öğrenciyle, öğretilmek istenen içerik arasındaki etkileşimi de artacaktır. Bilgiler görsel ve işitsel olarak sunulduğunda öğrencilerde duygusal tepki yaratarak dikkatleri çekilecek ve konuya karşı öğrenme hevesi oluşacaktır. “Dikkat çekmek için bütün uyarıcılara karşın, öğrencilerin amaçlanan mesajı odaklanmasını sağlamak ancak, ilgi çekici uyarıcılar verilerek gerçekleştirilebilir” (Yalın, 2015:83).

Bir öğretim materyali kullanılmadan önce, bu materyalin istendik davranış değişikliğine katkısı olup olmayacağı düşünülmelidir. Öğrencilerin ilgisini çekmeyen, istenilen davranış değişikliğine hizmet etmeyen materyaller öğrencinin öğrenmesine yardımcı olmayacak ve zaman kaybı yaratacaktır.

Öğretim materyalinin hazırlanmasına dair ilkeler, hazırlanacak olan materyalin türüne göre değişiklik gösterir. Ancak bütün materyallerde bulunması gereken temel ilkeler şu şekilde sıralanabilir (Halis, 2002);

- Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olmalı.
- Mümkün olduğunca basit, sade ve anlaşılabilir olmalı.
- Dersin kazanımlarına hizmet etmeli.
- Dersin tamamıyla ilgili olmasa dahi önemli ve özet bilgiler içermeli.
- Gerçek hayattan parçalar taşımalı.
- Öğrenciye uygulama imkânı sunmalı.
- Her öğrencinin kullanımına uygun ve her zaman ulaşılabilir olmalı.
- Defalarca kullanılabilmesi için dayanıklı olmalı.

Daha önce verilen bilgiler ışığında öğretim materyallerini tasarlarken gözetilmesi gereken genel ilkeler şöyle sıralanabilir;

- Öğrenciye Görelik İlkesi: Öğretim materyallerinin bazıları her yaş ve sınıfta kullanılabilir. Bazı öğretim materyalleri ise sadece yetişkinler için veya sadece çocuklar için kullanılabilir. Bir öğretim materyali öğrencinin ihtiyaçları ve gelişim özellikleri gözetilerek tasarlanmalı ve kullanılmalıdır.
- Yenilik İlkesi: “Yenilik öğrencinin dikkatini canlı tutar (Halis, 2002:45). Öğrenci yaşantılarına zıt olan durumlara ve yeni yaşantılara daha dikkatli yaklaşır.
- Görelik İlkesi: Büyüklük-küçüklük, koyuluk-açıklık vb. özellikler kıyaslamayla algılanır. Öğretim materyalinde kullanılan malzemeleri, verilmek istenen mesajı her öğrenci farklı algılamamalı.
- Anlamlılık İlkesi: Öğrenci bütünü içinde öğretim materyalini ne kadar anlamlandırılabilirse materyalin işlevi o kadar artacaktır.
- Çok Örnek İlkesi: Öğrenme stratejilerinden birisi olan tekrar öğrenmenin kalıcı olabilmesi için önemlidir. Bir konunun öğrenilebilirliğini artırmak için mümkün olduğunca çok örnekleme yapılmalı ve yeni yaşantılar sağlanmalı ve sağlanan yaşantılar pekiştirilmelidir.
- Seçicilik İlkesi: Konunun önemli noktaları öğretim materyalinde dikkat çekecek şekilde hazırlanmalı.
- Fonun Figürü Destekleme İlkesi: Öğretim materyaline bulunduğu fonun katkısı vardır. Kullanılan figür fonun içinde anlam kazanır. Fon ve figür renkleri, karakteri, özellikleri zıtlık oluşturmalıdır.

Teknolojinin gelişmesi ve değişen ihtiyaçlar doğrultusunda uzaktan eğitimin örgün eğitim içine dahil olmasıyla birlikte sınıf ortamı ve sınıf ortamı dışında kullanılacak materyallere de ihtiyaç vardır. Bu materyaller web tabanlı veya farklı programlar aracılığıyla hazırlanabilmektedir.

Bu programlardan bazıları uzaktan eğitim için materyal tasarımına ilgi duyan okurlar için aşağıda verilmiştir:

- **CoSpaces Edu:** Öğrencilerin ve öğretmenlerin sanal içerik oluşturmasına, 3D videolar hazırlamasına ve bu videoları VR veya AR de oluşturmasına, kodlamasına olanak tanır. Web sitesi ve mobil uygulamaları olan eğitim teknolojisidir.
- **Metaverse:** Fiziksel gerçeklik ile insanların sanal bir ortamda buluşmalarını ve normal konuşmalar yapmalarını sağlayan sanal alandır.
- **Testmoz:** Online ölçme değerlendirme araçlarından biridir. Doğru-yanlış, çoktan seçmeli, boşluk doldurma gibi online testler hazırlanabilir. Öğrenciler online olarak testleri çözebilirler.

Kavram haritası oluşturma uygulamaları:

- **MindMeister:** Web 2.0 kavram haritası oluşturma aracıdır. Öğretmen-öğrenci veya farklı gruplar ortak çalışmalar yaparak farklı kavram haritaları oluşturulabilir.
- **Miro:** Ortak çalışmaların yapılabileceği beyaz tahta uygulamasıdır. Dijital alanda proje, fikir paylaşımı, mesajlaşma ve görüntülü konuşma yapılabilir.

Etkileşim artırma uygulamaları:

- **Mentimeter:** Sunum, anket, quiz oluşturulabilen web 2.0 teknolojisidir. Ders sırasında öğrencinin aktif kalmasını sağlayabilecek kelime bulutu, görsel sorular, etkileşimli sorular ve slaytlar hazırlanabilir. Tablet, telefon ve bilgisayar aracılığıyla kullanılabilir.
- **DeviantArt muro:** Tarayıcı tabanlı bir çizim uygulamasıdır.

Eğitici oyun uygulamaları:

- **Educandy:** Öğrencilerin ve öğretmenlerin kelime alıştırmaları yapabileceği web 2.0 teknolojisidir. Sitede sunulan içerik veya dosya yüklenerek basit oyunlar oluşturulabilir. Sitede 8 farklı oyun seçeneği sunulmaktadır. Tablet, telefon ve bilgisayar aracılığıyla kullanılabilir.
- **Educaplay:** Ücretsiz bir dijital oyun hazırlama aracıdır.
- **Kahoot:** Öğretmenlerin bilgi yarışması, anket, tartışma gibi etkinlikler hazırlayabileceği eğlenceli öğrenme programıdır. Tablet, telefon ve bilgisayar aracılığıyla kullanılabilir.
- **Socrative:** Quiz hazırlanarak öğrencilere dönüt verilebilen uygulamadır. Ders sırasında uygulanarak anında geri bildirim verilebilir veya ders sonrasında planlanan quizler ile ders tekrarı yapılabilir.

Dijital öyküleme uygulamaları:

- **StoryJumper:** Dijital hikâyeler oluşturulabilen web 2.0 aracıdır. Hikâyelere karakterler, resimler ve nesnelere eklenebilir ve seslendirme yapılabilir.
- **Book Creator:** Web tabanlı kitap hazırlama aracıdır.

Etkileşimli video uygulamaları:

- **EdPuzzle:** Çeşitli video platformlarında bulunan veya oluşturulan videolar düzenlenebilir ve sesli notlar eklenebilir ayrıca oluşturulan videolara açık uçlu, çoktan seçmeli sorular eklenebilir.
- **TED-Ed:** Bazı konular hakkında video ve animasyonların bulunduğu dijital bir platformdur.

Video hazırlama uygulamaları:

- **Animoto:** Uygulama içerisinde bulunan hazır şablonlar ve efektler ile etkileyici videolar hazırlanabilir. Çevrimiçi çalışan bir web 2.0 aracıdır.

Animasyon hazırlama uygulamaları:

- **Vyond:** Animasyonlu video oluşturma platformudur.
- **Powtoon:** Şekiller, resimler, karakterler ve balonlar ve çeşitli materyaller ile animasyon hazırlama programıdır.
- **Animaker:** Uygulama içerisinde bulunan şablonlar, şekiller ve karakterler ile eğitim veya iş ile ilgili animasyonlar ve videolar hazırlanabilir.
- **Cloud Stop Motion:** Çeşitli animasyonların hazırlanabileceği platformdur.
- **Plotagon:** Videolu içerik ve 3D animasyonlar hazırlanabilir ve seslendirilebilir.

Etkileşimli dijital içerik uygulamaları:

- **iSpring:** Animasyonlu online ders, kısa sınavlar ve etkileşimli öğrenme materyalleri hazırlanabilen e-öğrenme aracıdır.
- **H5P:** Dijital içerik geliştirmek için kullanılacak web tabanlı programdır. Etkileşimli video, anket, quiz ve sunumlar oluşturulabilir.
- **Genially:** İçerik geliştirme aracıdır. Poster, afiş, sunum, oyun ve etkileşimli görseller hazırlanabilir.
- **Nearpod:** Sanal sınıf uygulamasıdır. Videolar, notlar, ev ödevleri ve testler hazırlanabilir.
- **Animaker:** Animasyon ve eğitici videolar hazırlanabilen web aracıdır.

3. Müziğin Öğrenme Üzerindeki Etkileri

Derslerde materyal olarak kullanılan müzik; öğrencinin motivasyonunu, derse olan ilgisini ve öğrenme isteğini artırabilir. Her çocuk oyun oynarken dahi kendi müziğini yapar. Söylediği şarkıdaki sözcükleri tekrar ederek kelime haznesini geliştirir ve müziği araç olarak kullanıp kendisini daha iyi ifade etmeye başlar.

Anlaşılır ve eğitime dönük hazırlanmış şarkılar öğrenildiğinde insan beyni bu melodileri tekrar etmektedir. Böylelikle öğrenme daha kalıcı ve zevkli olmaktadır. Bu sayede fazla çaba sarf etmeden örtük öğrenme gerçekleşmektedir.

Ergan (1994:11) bu konudaki düşüncelerini şöyle anlatmaktadır; “Müzik, ilkel veya çağdaş insan için, sevinçli ve kederli anlarında, cinsiyeti, sosyoekonomik statüsü ne olursa olsun, onsuz olunamayan bir ruh ve enerji kaynağıdır. Günlük yaşantının her kesiminde, milli, manevi, ailevi ve sosyokültürel bütün faaliyetlere renk ve canlılık getiren biricik güç kaynağı olan müzik, misafire ikramda bile en makbul olanıdır.” Müziğin en önemli özelliklerinden birisi de duyguları iletmeye zenginlik sağlamasıdır.

Karşal (2004:24) müziğin yararlarını şöyle ifade etmektedir; “kendini ifade edebilme, estetik duygusunun türel mirasın teşvik edilmesi, ses ve dil gelişiminin desteklenmesi, bilişsel gelişim, öz duygusunun gelişmesi, sosyal ve grup becerilerinin gelişmesi şeklinde özetlemek mümkündür”. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini ifade etmesinde, kendi yeteneğini ve kişiliğini daha detaylı tanınmasında, estetik olana yönelmesinde müziğin etkisi yadsınamaz bir gerçektir.

“Müziği seven çocuk insanı sever, toplumu sever, yaşamı sever, eşsiz bir ruh gücü ve zenginliği kazanır” (Yönetken, 1993:21). “Çevreleriyle çalışmalarını müzik sanatı aracılığıyla paylaşan çocukların bu yolla kendilerini çevrelerine tanıtmaya çabaları, özgüvenlerini artırmaktadır. Algılama, kavrama ve aktarma işlevleri sayesinde ise müzik, çocukların zekâ gelişimlerine olumlu katkılar sağlamakta, problem çözme yeteneklerini geliştirmektedir. Kendilerini en iyi şekilde ifade etmeleri için dil becerilerinin yanı sıra, hareket ve ritmik yetenekleri, estetik duyguları ve kültürel birikimleri ve yaratıcılıkları da gelişmektedir” (Onuray Eğilmez, 2009:4).

Müziğin çocukların dil ve zihinsel gelişimine etkilerini Uçar (2015:6) şöyle açıklamıştır;

- Müzik vasıtasıyla dil gelişimine büyük katkı sağlar. Konuşma becerisi gelişir.
- Öğrenciler şarkı söylerken dil becerileri de gelişir.
- Özellikle şarkı ve tekerleme söyleme çalışmaları çocuğun dil gelişimini olumlu yönde etkiler. Çocuklar rahat söyleyemedikleri sözcükleri, şarkı sözü olarak düzenlenmiş melodilerle daha rahat söylerler. Çocuklar her zaman şarkı söylemeye ilgi duydukları için fark etmeden pek çok sözcüğü şarkı içinde öğrenir ve kolayca söylerler ve bunları tekrar ederek düzgün konuşmaya başlarlar.
- Öğrenciler tekerlemeleri sık sık söylemeyle dil çevikliği kazanır, akıcı bir konuşma becerisi elde ederler.
- Öğrencilerin karşılaştığı problemlerin nedenini anlama ve problemleri çözmesine yardımcı olur.
- Öğrencilerin dikkatlerinin gelişmesine yardımcı olur. Dikkati gelişen öğrenci öğrenme alanlarını daha iyi kavrar.
- Erken yaşta kazanılan müzik sevgisi, öğrencinin yaratıcılığının gelişmesine katkı sağlar ve yaşamı doğru algılamasına yardımcı olur.

Müziğin çocukların duygusal ve sosyal gelişimine etkilerini Uçar (2015:6) şöyle açıklamıştır;

- Çocuğun sosyal gelişimine sağlayarak paylaşım ve üretmeye yönlendirir. Grup çalışmaları, öğrencinin kendisini ifade etme yolu sunar. Bununla birlikte, çevresiyle uyumlu, düzenli ve disiplinli olması yolunda yardımcı olur.
- Etkili ve amaca dönük müzik etkinlikleriyle öğrenciler grup içinde kendilerine güvenmeyi öğrenerek kazanacağı özgüven ile yalnızken de kendisine güvenmeyi öğrenir.
- Toplu şarkı söyleme, çocukların birbirlerine göre seslerini kontrol etmeleri ve ayarlamalarını gerektirir. Böylelikle bir öğrenci diğer öğrenciyle eşit haklara sahip olduğunu, başkalarına saygı duyması gerektiğini öğrenmenin yanında paylaşımında bulunmanın zevkine varır.
- Çocuk kendi kültürünü, gelenek ve göreneklerini müzik ve danslar yoluyla tanır. Vatan-millet-ulus-bayrak duyguları gelişir. İyi, güzel, doğru kavramları öğretilerek toplumsallaşması sağlanabilir

Müziğin çocukların bedensel ve psikomotor gelişimine etkilerini Uçar (2015:6) şöyle açıklamıştır;

- Öğrencilere düzenli yürüyüş ve duruş alışkanlıkları kazandırır.
- Müziğe vücut hareketlerinin katılmasıyla müziğe uygun hareketler oluşturmaya çalışmasına aynı zamanda müziğe sesiyle dahil olması bilişsel ve psikomotor becerilerine katkı sağlar.
- Müzik eşliğinde hareket ederken, el, göz koordinasyonu, büyük ve küçük kasları gelişir. Bu da bedensel ve psikomotor gelişimini olumlu yönde etkiler

Müzik etkinlikleri, bedensel ve zihinsel olmasının yanı sıra, konuşmaya ve dinlemeyi öğrenmeye, dikkati bir noktada yoğunlaştırmaya katkıda bulunur (Modiri, 2010:506).

Müzik yoluyla çocukların duyuları gelişir ve iyi müzik çocuklar için her zaman ilgi çekicidir. Müzik çocukları ruhsal olarak besler. Çocuk müzikle algılama, tekrarlama, dikkat, dinleme gibi duygusal ve bilişsel becerilerini geliştirir (Modiri, 2010:508).

Modiri müziğin öğretimdeki yerini şöyle anlatmıştır:

“Çocuk müzikle algılama, tekrarlama, dikkat, dinleme gibi duygusal ve bilişsel becerilerini geliştirir. Şarkı söylemeyle çocuğun dil becerileri gelişir. Güvensizlik, çekingenlik gibi davranışları yok olur. Başka bir deyişle

müzik, çocuğun sosyalleşme sürecine katkıda bulunur. Özellikle grup çalışmalarında çocuk hata yapmaktan korkmadan, rahatlıkla arkadaşlarıyla etkileşim içine girer. Birlikte hareket etme alışkanlığı kazanır. Ayrıca müzik estetik duygusunu ve yaratıcılık becerilerini geliştirir. Müzik; işitsel algı eğitimiyle çocuğun dikkatini bir konuya yoğunlaştırmasını, dinlemeyi öğrenmesini, sesleri tanımasını ve ayırt etmesini destekleyerek zihinsel gelişime katkı sağlamaktadır. Böylece müzik etkinlikleri, çocuğun müziksel zekâsının gelişimine katkıda bulunmanın yanı sıra, diğer beceri ve zekâlarını geliştirmek için de ona farklı fırsatlar sağlayabilmektedir” (Modiri, 2010:508).

Müzik yoluyla öğretimde öğrenciler bilgileri daha kolay akıllarında tutabilmekte, istenilen becerileri daha kolay kazandığı bilinmektedir (Modiri, 2010:514). En önemlisi; öğrenciler öğrenmeyi fark etmeden sağlarlar.

4. Müzikal Materyaller

Müzik yoluyla öğretimin en önemli özelliği, şarkılarda; müzik ve metnin birleşimiyle öğrencide psikolojik, algısal ve kültürel olarak, metni düz okuma çalışmasının yapabileceğinden çok daha fazla etkili olduğudur (Gökşenli, 2011: 15).

Şarkıları dinlemek, öğrenmek ve söylemek sınıf içi çalışmalarda büyük bir öneme sahiptir. Böylelikle tekrar etmeleri gerek bilgileri severek, keyif alarak ve isteyerek tekrar ederler ve öğrenmeleri daha kalıcı olur. Birlikte söylenen şarkılar, bir yandan bireyin kendini ifade etmesini sağlarken diğer yandan grup içi çalışmasına katılımını kolaylaştırmakta ve sınıf içi iletişimini güçlendirmektedir.

“Eğitim bilimleri alanında araştırmalar gerçekleştiren Krashen, de Guerrero ve Murphey gibi bazı önemli kuramcılar, müziğin insanın öğrenme evreleri üzerindeki etkisini incelemiş, insanın zihinsel süreçlerine ve dil öğrenme yetisine olan katkılarını deneyler aracılığıyla kanıtlamışlardır” (Gökşenli, 2011:3).

Gökşenli (2011:39) müziğin neden bir öğretim materyali olarak kullanılması gerektiğini şu şekilde açıklamıştır:

- Müzik evrensel, yaşamlarımızın bir bölümünü oluşturur ve sınıfa gerçek yaşamdan kesitlerin girmesine izin verir.
- Öğrenciler müziğe ilgi duyar.
- Derslikte olumlu bir çalışma ortamı yaratır.
- Öğrencileri motive eder ve öğrenme düzeylerini artırır.
- Öğrenciler şarkılarda anlatılan hikayelerle kendilerini özdeşleştirir.
- Ezberleme işlemini kolaylaştırır.
- Şarkı söylerken öğrencilerin kendi sesini işitmesinden aldığı zevk onların öğrenmelerini kolaylaştırır.
- Kelime öğreniminde ve ezberlenmesinde öğrenciye yardımcı olur.
- Öğrencinin kelime sesletimini iyileştirir, konuşma hızını ve akıcılığını artırır.
- Dilbilgisi ve kültürel öğelerin sınıf içinde öğretimi için önemli bir araçtır.
- Konuşma, yazma, okuduğunu anlama ve dinleme alanlarının sınıf içinde uygulanmasına ve değerlendirilmesine olanak tanır.
- Sınıfta interaktif bir ortam oluşturur, önemli tartışma konuları ortaya atar.
- Kullanılan dil günlük dildir, yalın ve günceldir.
- Farklı dialektleri tanımayaya olanak tanır.
- Önemli bir sosyokültürel kaynaktır, hayata farklı bakış açılarını ortaya koyar ve öğrencilerin bunlar üzerinde tartışmasına imkân sağlar.

5. Müzik ve Din

Günümüze kadar müzik (mûsikî) kelimesinin çokça tanımı yapılmıştır. Tanrıkorur (1998:13-14) ‘müzik’ kelimesinin tanımını şöyle yapmıştır:

“Müzik kelimesinin esas kaynağı Yunancadır. Yunanlılar müzik sanatını insanlara hediye eden ve onu koruyan bir tanrının varlığına inanıyorlardı. Yunancada o dilin alfabetine göre m-o-u-s-a harfleriyle yazılan ve ‘Mûsa’ diye okunan “peri” anlamına gelen bir kelime vardır. Yunancanın kurallarına göre bir kelimenin sonuna gelen “ike” veya “ika” takısı o kelimeye “konuşulan dil” anlamını kazandırır. Elenika (Yunanca), Turkika (Türkçe), örneklerinde olduğu gibi. ‘Mûsa’ya eklenen -ike- takısı, peri kelimesine de ‘perilerin konuştuğu dil’ anlamını verir. (Yunancası ‘ta mûsike’) ‘Ta mûsike’ Romalılara (yani Latinceye) musica (okunuşu muğisika) şeklinde geçmiş, Latineden türemiş olan dillerle Anglosakson ve Slav dillerinden başka Arapça ve Farsça da kelimeyi hep bu ikinci aslından alıp kendi telaffuzlarına uydurmuşlardır.”

Türkçe'ye Arapçadan geçmiş olan bu kelime 'Mûsikî' şeklinde okunmaktadır. Mûsikî teriminin diğer anlamları ve İbni Sina, Abdulkadir Meraği, Mevlâna Celaleddin-i Rumi, Ebu Hamid Muhammed el-Gazzali, Dr. Suphi Ezgi, Russo (Jean Jacques Rousseau), Knat, Eflatun, Konfüçyus, Johann Wolfgang Van Goethe, Ludwig Van Beethoven, William Shakespeare, Mahmut Ragıp Gazimihal, Pisagor gibi ünlü düşünürlerin mûsikî hakkında söyledikleri tanımlar ve müzik hakkındaki görüşler doğrultusunda müziğin tanımı ve önemine dair şu noktalar dikkat çekmektedir;

- Müzik ilahi bir sanattır.
- Müzik, kişinin kendisini ifade etme aracıdır.
- Müzik, seslerin birbiriyle ilişkisi sonucu ortaya çıkan uyumdur.
- Müziğin ritmik ögesi vardır.
- Güzel müzik her insana etki eder.

Dikkat çeken bu noktalara göre müziği şöyle tanımlayabiliriz: 'Müzik, seslerin birbiriyle uyumunu gözeten, seslerin uzunluklarının birbiriyle oranlı olduğu, insana etki eden, kişinin kendisini ifade etmesi için ilahi bir araçtır'.

Yukarıda da görüldüğü üzere müzik sanatı çeşitli din adamları ve düşünürleri tarafından bugüne kadar çokça tartışılmıştır. Her düşünür kendi anlayışına, mensubu olduğu dine, topluma göre yorumlarda bulunmuşlardır.

"Kur'ân-ı Kerim'de musikinin lehinde veya aleyhinde bir hüküm bulmamız mümkün değildir. Kur'ân ayetlerinden mûsikînin bir sanat olarak veya genel olarak haram olduğuna dair bir hüküm çıkarmamız mümkün değildir. Helal olduğuna dair açık bir ayet de bulunmamakla birlikte, hakkında hüküm verilmeyen birçok nimet gibi, mübah olduğu konusunda görüşler daha fazladır" (Akdoğan, 2010:38).

6. Din Eğitiminde Müzik

MEB tarafından hazırlanan programlar doğrultusunda ilköğretim 4. sınıf itibarıyla başlayan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde öğrencinin beş ana hususta davranması konusunda teşvik edilmesi amaçlanır. Bunlar: İnsana saygı, düşünceye saygı, hürriyete saygı, ahlaki olana saygı ve kültürel mirasa saygıdan oluşur (URL 2). Bu beş temel hususun ezberci bir yolla öğrenilmesi yerine, öğrenenin bilinçlenerek ve karşılaşabileceği problemleri çözebilme yetisini işe koşarak öğrenmesi hedeflenir (Can, 2013). Bu hedefleri ve ders kapsamında bulunan hadis, dua, sure ve dini kavramları öğrencilerin ezberleyerek ve anlamlarını bilerek günlük hayatlarında kullanması beklenmektedir (URL 2).

Davranışçı eğitim sisteminde kavramlar öğretilirken çok fazla yeni kavram öğretilmeye çalışılması ve derslerin ayet ve hadislerle anlatılması öğrenciler için karmaşık ve zorlayıcı olmaktadır. Bazı dua ve surelerin uzun oluşu yine bazı problemlere sebep olmakta, öğrenmeyi ve ezberlemeyi zorlaştırmaktadır. Bu yöntem, kalıcı ve anlamlı öğrenmeyi yeterli düzeyde gerçekleştirmediği gibi öğrencilerin ezberciliğe yönelmesi ve yeterince aktif olamamalarına neden olmaktadır. 2006 yılında yapılan değişikliklerle yapılandırmacı eğitim felsefesi temel alınmış olup program hedeflerine uygun öğrenme ortamları oluşturularak materyallerin kullanımı artırılmıştır. Yapılandırmacı yaklaşım öğrenciye yorumlama, değerlendirme, tartışma becerisi kazandırarak ezbercilikten uzak yaparak-yaşayarak öğrenmesini amaçlamaktadır (Can, 2013).

Öğrencilerin DKAB derslerinde daha aktif olabilmeleri, kolay anlayabilmeleri, dua ve sureleri kolayca ezberleyebilmeleri, günlük hayatlarında uygulayabilmeleri için müzikal materyaller önem taşımaktadır.

6.1 Öğretim Materyali Olarak Şarkı

Şarkı TDK (URL 3) tarafından şöyle tanımlanmıştır; (1) Tonlama değişiklikleriyle çeşitli duygular uyandıran uyumlu, ezgili insan sesleri dizisi; (2) Türk müziğinde aşk üzerine söylenen, nakaratı ve ara nağmesi olan parça; (3) Ezgi, müzik parçası, melodi, liet; (4) Divan edebiyatında, bestelenmek için dörtlükler biçiminde ve uyaklı olarak yazılmış olan şiir biçimi. Özkan'a (2010, s. 108) göre şarkı; "4, 5, 6, 8, 10, 12 mısralı kıt'aların bestelenmesinden meydana gelmiş bir formdur". Gazimihal (1961:240) şöyle tarif etmiştir; "mûsikîci olsun olmasın herkesin kolayca belleyip söyleyebileceği sözlü bir melodiye ve bu yolda yeniden bestelenen her parçaya şarkı denir ki; en sade nakaratlı şiir kitalarını terennüm eder".

Bu çalışmada Gazimihal'in tanımı ağırlıklı olarak benimsenmiştir. Çalışma kapsamında bestelenen parçaların DKAB dersine hizmet eden bir araç olmasının amaçlanması sebebiyle Türk veya Avrupa müziğindeki şarkı formundan ziyade sözlü melodiler için kullanılan 'Şarkı' terimi kullanılmıştır. Başka bir deyişle bestelenen şarkılarda geleneksel anlamda bir şarkı formunun kullanılması değil, sözlerin kolay öğrenilmesi öncelenmiştir.

Bu bağlamda araç olarak kullanılacak müziğin, öğretim materyali olan şarkının özelliklerini belirlemek gerekir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde, öğretim materyali olarak kullanılacak şarkılardaki amaç müzik eğitimi değildir. Bu derste öğretim materyali olarak kullanılacak şarkılar bir araçtır. Bu sebeptendir ki, öğretim materyali tasarlama ilkelerine uygun olmalıdır.

6.1.1. Öğretim Materyali Olarak Kullanılacak Şarkılarda Bulunması Gereken Özellikler

Müzik dersi dışında, başka derslerde öğretim materyali olarak kullanılacak olan şarkılar şu özellikleri taşımaktadır:

- 1. Ortak Ses Alanı:** Şarkı, genel olarak öğrencilerin ortak ses alanına sahip olmalı. Bir öğrencinin ses alanına (register) uygun olmayan şarkıyı o öğrenci seslendiremez. Seslendiremediğinde başarısızlık duygusuna kapılır ve klasik koşullanma kuramına göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine veya şarkı söylemeye dair olumsuz tepki geliştirebilir. Bundan dolayı ortak ses alanına uygun şarkılar bestelenmesi gerekmektedir. Her çocuğun ses alanı birbirinden farklı olabilir. DKAB dersi alan uzmanı bu farklılığı tespit etmekte güçlük çekebilir ve bu tespit aşaması derste zaman kaybına sebep olabilir. Bu sebeple çocuk seslerinde soprano ve alto ses alanlarının ortak sesleri kullanılmalıdır. Buna karşın,

Ortak ses alanı konusunda müzik uzmanları dahi farklı görüşlere sahiptir.

Çocuk seslerinin özellikleri Trollinger'e göre (Değer, 2012);

- Çocukların ses özellikleri yetişkinlerden farklıdır.
- Küçük çocukların tamamıyla işlevsel vokal bağları (ligament) yoktur.
- Çocuklar yetişkinlerle aynı söyleme alanına (register) sahip değildir.
- Çocuk sesi yetişkin sesi gibi tınlamaz.
- Çocukların ses sınırları yetişkinlere göre daha dar ve tizdir.
- Çocuklar vokal rahatsızlıklara yatkındır.

Gazimihal (1961:249) 'tesiture'yi "bir sesin veya sazın iyi ve kolaylıkla çıkardığı seslerin tam genişliği" olarak tanımlamaktadır. Bu sebeple ortak ses alanı belirlenirken bütün görüşlere göre ortak olan ses alanı neresiyse, öğretim materyali, araç olarak kullanacak şarkı bestelenirken de o ses alanı kullanılmalıdır.

Değer'in (2012:78) alanyazından inceleyerek oluşturduğu, çocukların genel ses sınırları/alanlarına ilişkin veriler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Ses Sınırları	Açıklama	Kaynak
Do3-Fa4	Çocuk ses sınırı	MEB, 1961: 283
Re3-Mi4	Çocuk ses genişliği	Özekin, 1962: 5
Do3/Re3/Mi3-Mi4/Fa4	Çocuk ses sınırı	MEB, 1965: 236
Re3-Re4	Çocuk ses sınırı	MEB ve Yaykur, 1980: 5
Sib2-Fa4/Sol4	9-11 yaş arası çocuk	Garretson, 1993: 142
Do3-La3	Erken çocukluktaki rahat sınırlar	Lyon, 1993:21
La2-La3	Küçük çocukların rahat söylediği sınır	Toraganlı, 1993: 7
Do3-La3	Küçük çocuklar için uygun sınırlar	Haines ve Gerber, 1996: 118
Si2-Re4/Mi4	Gelişen sesler ve 8 yaşındaki birçok çocuk	Haines ve Gerber, 1996: 118
Sol2-Sol3	Küçük erkek çocuklarının rahat sınırları	Cleall,1970. Akt. Mills, 1998: 64
La2-Si3	Küçük kız çocuklarının rahat sınırları	Cleall,1970. Akt. Mills, 1998: 64
La2-Re4/Mi4	8-9 yaş rahat şarkı söyleme sınırları	Wilson, 2003: 35
Mi3-Do4	6-9 yaş ses aralığı	Yönetken, 1952: 8
Sib2-Fa4	Çocuk sesleri	Aydoğan, 2007: 158
Re3-La3	Küçük çocuklar için başlangıç sınırı	Trollinger, 2007: 23
Sib2-Mi4/Fa4	Eğitimle açılan çocuklar	Trollinger, 2007: 23
Sib2-Fa3	Başlangıç ses alanı	Değer ve Aytepe, 2009: 182
Si2-Si3	Ortak ses alanı	Değer ve Aytepe, 2009: 182

Tablo 1. (Çocukların Genel Ses Sınırları/Alanları)

Tablo 1.'de görüldüğü üzere çeşitli kaynaklara göre çocuk ses alanı hakkındaki görüşler çeşitlilik göstermektedir. Kullanılabilecek en kalın ses için La2, en tiz ses için Sol4 perdeleri gözükmektedir. Değer'e (2012:83) göre çocuk sesi sınırları ve alanına ilişkin veriler birbiriyle çelişiyor gibi gözükse de görüşlerin gerçeği yansıttığı coğrafı, ırksal,

toplumsal, kültürel ve eğitsel değişkenlerin bu çeşitliliğe katkısı olduğu düşünülebilir. Bundan dolayı en uygun ses alanının, bütün görüşlerde bulunan ortak alanların seçilmesiyle oluşturabileceği sonucuna ulaşabiliriz. Tablo 1.'deki bütün önerilerin ortak sesleri Tablo 2'de gösterildiği şekilde tespit edilebilir:

Tüm Önerilerdeki Ortak Ses Alanı [(Re3 (293Hz.)-Sol3 (392Hz.))]																
Ses Sınırları	Sol2	La2	Si2	Do3	Re3	Mi3	Fa3	Sol3	La3	Si3	Do4	Re4	Mi4	Fa4	Sol4	Kaynak
Do3-Fa4 (11)																MEB, 1961: 283
Re3-Mi4(9)																Özekin 1962: 5
Do3/Re3/Mi3/ Fa4(11)																MEB, 1965: 236
Re3-Re4(10)																MEB ve Yaykur, 1980: 5
Sib2-Fa4/Sol4 (13)																Garretson, 1993: 142
Do3-La3(6)																Lyon, 1993: 21
La2-La3(8)																Toraganlı,1993:7
Do3-La3(6)																Haines ve Gerber, 1996: 118
Si2-Re4/Mi4 (12)																Haines ve Gerber, 1996: 118
Sol2-Sol3(8)																Cleall, 1970. Akt. Mills, 1998: 64
La2-Si3(9)																Cleall, 1970. Akt. Mills, 1998: 64
La2-Re4/Mi4 (12)																Wilson, 2003: 35

Tablo 2. (Çocukların Genel Ses Sınırları/Alanları'nda Ortak Alan)

Tablo 2.'de görüleceği üzere bütün görüşlerin ortak ses alanı Re3-Sol3'tür. Tablo 2.'den yola çıkarak ses alanlarının başlangıç ve bitiş seslerine göre tekrarı (frekans) aşağıdaki gibidir.

Kriterler	Frekans	Kriterler	Frekans
Sol2'den Başlayan	1	Sol3'te Bitiren	1
La2'den Başlayan	4	La3'te Bitiren	3
Si2'den Başlayan	1	Si3'te Bitiren	1
Do3'ten Başlayan	4	Do4'te Bitiren	1
Re3'ten Başlayan	2	Re4'te Bitiren	1
		Mi4'te Bitiren	2
		Fa4'te Bitiren	2
		Sol4'te Bitiren	1

Tablo 3. (Ortak Ses Alanlarının Başlangıç ve Bitiş Seslerine Göre Frekansı)

Tablo 3.'de görülmektedir ki; en kalın ses olarak La2 en çok tekrar etmektedir. En tiz ses olarak ise La3 en çok tekrar etmektedir. Bu bulgular ışığında Tablo 2.'de bulunan Re3-Sol3 ortak ses alanı frekanslara göre genişletilip La2-La3 (Yegâh-Nevâ) veya Do3-La3 (Acem Aşîrân-Nevâ) kullanılabilir ortak ses alanı olarak belirlenebilir.

- Ritmik Çeşitlilik:** Öğretim materyali tasarlama ilkelerinden biri de 'öğretim materyali mümkün olduğunca basit, sade ve anlaşılabilir' olmasıdır. Öğretim materyali olarak kullanılacak şarkıların ritmik yapıları da basit, sade ve anlaşılır olmalıdır. Bilişsel kazanımların bu şarkılar yoluyla kazandırılabilmesi için öğrenciler

şarkıların güftelerine odaklanabilmelidirler. Bunun için de öğretim materyali olacak şarkıların ritmik yapısı öğrencilerin çaba sarf etmeden yapabileceği basitlikte olmalıdır.

3. **Melodik Yapısı:** Öğretim materyali tasarlama ilkelerinden birisi de ‘öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun’ olmalıdır. Melodik yapı oluşturulurken ortak ses alanı gözetilmelidir. Ezgisel yığılma “herhangi bir alıştırma kalıbı, ezgi ya da şarkıda en sık tekrarlanan nota kümesidir” (Değer, 2012:82). Ezgisel yığılma ortak ses alanının üst ve alt sınırları yerine, ortak ses alanının orta bölgesinde yer almalıdır. İnsanlar tek düzelikten hoşlanmaz. Öğrencilerin söyleyeceği şarkılardaki ritmik ve melodik basitlik bir süre sonra öğrencilere sıkıcı gelmeye başlayabilir. Bundan dolayı bestelenecek şarkılar sanatsal değerler de taşımalıdır. Bestelenecek şarkıların sözlü kısımları basit tutulurken, saz kısımları mümkün olduğunca sanatlı olmalıdır. Böylelikle öğrencilerin duyuşsal gelişimlerine de katkı sağlanabilir.
4. **Kullanılacak Şarkının Kapsamı:** Araç olarak, öğretim materyali olarak kullanılacak şarkının kapsam geçerliği önemlidir. Kapsam geçerliği kullanılan materyalin (şarkının) kazandırılmak istenen davranış değişikliğinin gerçekleşip gerçekleşmemesine hizmet edip etmemesi durumudur. Öğretim programının belirttiği kazanımlara hizmet etmeyen hiçbir etkinliğin öğretim ortamında yeri olmamalıdır. Bu sebeple; kullanılacak materyaller kazanım sağlamak için kullanılmalıdır.
5. **Ses Diski:** Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeni müzik alanı uzmanı olmadığından dolayı öğretmenin ve öğrencinin zorlanmaması, derste zaman kaybetmemesi için bestelenmiş olan öğretim materyalinin öğretmen ve öğrencilere hazır sunulması gerekmektedir. Böylelikle öğrenciler ders dışı zamanlarda da bu materyallerle zaman geçirerek öğrenmeyi daha da kalıcı hale getirebilirler. Hazırlanacak ses diski sözlü ve çalgısal hazırlanabileceği gibi sadece çalgısal da hazırlanmalıdır. Sözlü ve çalgısal hazırlanacak kayıt öğretmenin derse hazırlanabilmesi için önemlidir. Öğrenciler sadece çalgısal kayıtlarla birlikte şarkıları söylemelidirler. Böylelikle birisinin söylediği gibi, söyleyen kişiye eşlik etmek yerine kendilerini daha iyi ifade edecekleri, yaratıcılıklarını kullanabilecekleri bir söyleme gerçekleştirebilirler. Böyle bir durumda müziğin bir parçası olarak öğretim materyalini daha zevkle kullanacaklardır.

6.1.2 Öğretim Materyali Olarak Kullanılacak Şarkılarda Usûl ve Makam

Usûl: Yürümez tarafından yapılan “1930-2000 Yılları Arasında Bestelenen 180 Türk Müziği Çocuk Şarkısının Makam, Usûl, Konu, Bestekâr ve Ses Aralıkları Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışmaya göre 178 çocuk şarkısında kullanılan usûllerin dağılımı Tablo 4.’deki gibidir.

Usûl	Adet	Yüzde	Usûl	Adet	Yüzde
Ağır Aksak	1	0,56	Aksak	10	5,62
Aksak-Nim Sofyan	4	2,25	Aydın	1	0,56
Devr-i Hindi	2	1,12	Devr-i Turan	2	1,12
Devr-i Turan – Evfer	1	0,56	Düyek	19	10,67
Evfer	2	1,12	Nim Sofyan	37	20,79
Nim Sofyan – Aksak	3	1,69	Nim Sofyan – Yürük Semai	1	0,56
Raks Aksağı	2	1,12	Semai	15	8,43
Semai – Düyek	1	0,56	Semai – Nim Sofyan – Aksak	1	0,56
Sofyan	62	34,83	Sofyan – Aksak	1	0,56
Sofyan – Aksak Semai	1	0,56	Sofyan – Oynak	1	0,56
Sofyan – Semai	2	1,12	Türk Aksağı	7	3,93
Yürük Evfer	1	0,56	Yürük Semai	1	0,56

Tablo 4. (Usûller)

Bu bilgilere göre en sık kullanılan usûller %34,83 Sofyan, %20,79 Nim Sofyan, %10,67 Düyek, %8,43 Semai, %5,62 Aksak, %3,93 Türk Aksağı ve %15,73 diğerleridir.

Özbilir Sezer (2010) tarafından yapılan “TRT Repertuvarında Bulunan Nihâvend Makamındaki Çocuk Şarkılarının Besteci ve Usûl Yönünden İncelenmesi” başlıklı çalışmaya göre, incelenen 34 Nihâvend çocuk şarkısında kullanılan usûller Tablo 5.’de gösterilmiştir.

Usûl	Adet	Yüzde
Devr-i Turan	1	2,94
Düyek	4	11,76
Evfer	1	2,94
Nim Sofyan	8	23,53
Semai	5	14,71
Sofyan	14	41,18
Türk Aksağı	1	2,94

Tablo 5. (Usûller)

Bu bilgilere göre en sık kullanılan usûller %41,18 Sofyan, %23,53 Nim Sofyan, %14,71 Semai, %11,76 Düyek, %8,82 diğerleridir.

Bu iki çalışma karşılaştırıldığında görülmektedir ki; çocuk şarkılarında en çok kullanılan usûller Sofyan, Nim Sofyan, Semai ve Düyek usûlleridir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi için öğretim materyali olarak bestelenecek şarkıların usûllerinde bu usûllere öncelik verilmelidir.

Makam: Yürümez tarafından yapılan çalışmaya göre bu 178 şarkının makam dağılımı Tablo 6.'daki gibidir.

Makam	Adet	Yüzde	Makam	Adet	Yüzde
Acem Aşiran	1	0,56	Acem Kürdî	2	1,12
Bayâti	1	0,56	Büselik	14	7,87
Çârgâh	3	1,69	Dügâh	1	0,56
Eviç	1	0,56	Gerdâniye	1	0,56
Hicâz	20	11,24	Hicazkâr	1	0,56
Hüseyini	16	8,99	Karcığâr	4	2,25
Kürdî	2	1,12	Kürdili Hicazkâr	1	0,56
Mahur	7	3,93	Nihâvend	38	21,35
Nikrîz	10	5,62	Rast	35	19,66
Segâh	3	1,69	Sultani Yegâh	1	0,56
Sûzinak	1	0,56	Uşşâk	14	7,87
Zavil	1	0,56			

Tablo 6. Makamlar (Yürümez, 2014, s. 33)

Bu bilgilere göre en sık kullanılan makamlar %21,35 Nihâvend, %19,66 Rast, %11,24 Hicâz, %8,99 Hüseyini, %7,87 Uşşâk, %7,87 Büselik, %5,62 Nikrîz ve %17,4 diğerleridir.

TRT Türk Sanat Müziği Çocuk Korolarının kuruculuğunu ve şefliğini yapmış olan Özgen Gürbüz koro çalışmaları esnasında makamlar hakkında edindiği izlenimleri şöyle aktarmaktadır:

“Rast, Nihâvend, Segâh, Uşşâk, Hüseyini, Büselik, Kürdili Hicazkâr, Hicâz, Kürdî, Sûzinak gibi makamlarda yapılan şarkıları çok büyük başarı ile icra etmişler ve hiçbir perde sıkıntısı çekmemişlerdir. Özellikle saba, hüzzam, Bestenigar gibi makamları biz tercih etmedik, kritik perdelerdeki baskıların başarılı olacağı konusunda endişelerimiz vardı. Donanımda gösterilen arızaların dışına çıkabilen bir makam dizilerinde verilebilecek bir yanlış ve eğiticiye göre göreceli perdeler, ilerde zor olabilecek hatalar yaratabilir. Ancak, Türk Musikisinde icrası en zor olan perdelerden birisi olan Uşşâk dörtlüsünü kullanan makamlardaki ikinci derece, çocuklar tarafından kulakta, hiçbir rahatsızlığa meydan vermeyecek şekilde kullanılmıştır. Bu nedenle, icralarda ses sistemine uyum tamdır. Ancak yukarıda belirttiğim ve tarafımızdan bilinen diğer sebeplerden ötürü bazı makamların kullanılmaması, çok ağır makam geçkilerinin yapılmaması uygun olacaktır” (Koçak, 1996:35).

Öğretim materyali olarak bestelenecek şarkılarda bahsedilen makamlara öncelik verilmesi öğrencilerin şarkıyı öğrenirken zaman kaybetmemeleri, yanlış öğrenmemeleri ve sevmeleri için önemlidir.

7. Materyaller

Bu bölümde müzikal materyal geliştirme ilkelerine uygun olarak geliştirilmiş iki adet müzikal materyal yer almaktadır. Materyaller Nihavend ve Hüzzam makamında bestelenmiş olup, usûl olarak Sofyan kullanılmıştır. Sözlü kısımların ortak ses alanı içinde kalmasına gayret gösterilmiş; öğrencilerin müziksel gelişimine de katkı sağlamak amacıyla çeşni ve geçki gibi makamsal alterasyonlar sözsüz kısımlarda kullanılmıştır.

Kullanılan Makam: Nihavend

Usûl: Sofyan

Plan: 1

1.1.0.1. Bismillâhirrahmânirrahîm

Yiğit Can Eyüboğlu

Bis - mil - lâ - hir - rah - mâ - nir - ra - hîm.

E - sir - ge - yen, ba - ğış - la - yan Al - lah' - in a - dıy - la.

İş - le - ri - mi - ze Al - lah' - in a - dıy - la baş - la - rız

E - sir - ge - yen ba - ğış - la - yan Al - lah' - in a - dıy - la.

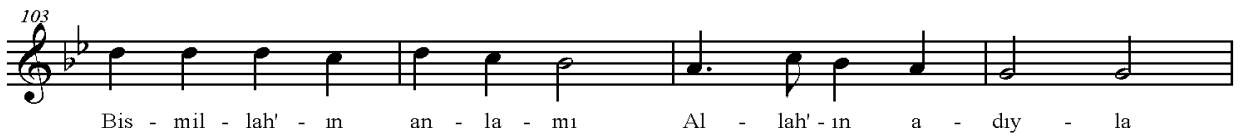

Türk - çe' - de bu ke - li - me - ye bes - me - le - de - riz.

Bismillâhirrahmânirrahîm

Bismillâhirrahmânirrahîm

7.1 Materyal: Bismillâhirrahmânirrahîm

Bismillâhirrahmânirrahîm başlıklı birinci materyal ilköğretim 4. sınıf müfredatında bulunan inanç öğrenme alanında 1. üniteye yer alan Din ve Ahlak Hakkında Neler Biliyorum? kapsamında oluşturulmuştur. Materyalin amacı öğrencinin Bismillâhirrahmânirrahîm, besmele ve bismillah kavramlarının aynı anlama geldiğini fark etmesini sağlamak ve anlamlarını öğrenerek günlük hayatta kullanmasına yardımcı olmaktır. Materyale ait plan ve nota çalışmaya eklenmiştir. Materyale ait ses kaydına aşağıda verilmiş olan linkten ulaşılabilir.

Öğrenme Alanı: İnanç

Ünite: 1. Ünite: Din ve Ahlak Hakkında Neler Biliyorum?

Konu: 1.1. Bismillâhirrahmânirrahîm

Kavramlar: Bismillâhirrahmânirrahîm, besmele, bismillah

Kazanımlar: 1. Dinî ifadelerin günlük konuşmalarımızda nerede ve nasıl kullanıldığını fark eder.

Süre: 3x7'=21'

Araç ve Gereçler: Kavram kartları, CD çalar, Ses diski, Hoparlör.

Bağlantı Linki: <https://youtu.be/SK8L0acNwI0>

Öğretim Materyalinin Sözlere:

Bismillâhirrahmânirrahîm

Bismillâhirrahmânirrahîm (x2)	(Ara müzik)
Esirgeyen, bağışlayan	İşlerimize Allah'ın adıyla başlarız,
Allah'ın adıyla.	Esirgeyen, bağışlayan
(Ara müzik)	Allah'ın adıyla.
İşlerimize Allah'ın adıyla başlarız,	Kısaca 'Bismillah' deriz bu kelimeye.
Esirgeyen, bağışlayan	(Ara müzik)
Allah'ın adıyla.	Kısaca 'Bismillah' deriz bu kelimeye.
Türkçe'de bu kelimeye	(Ara müzik)
'Besmele' deriz.	Bismillah'ın anlamı, Allah'ın adıyla
(Ara müzik)	Bismillah'ın anlamı, Allah'ın adıyla.
Türkçe'de bu kelimeye	(Koda)
'Besmele' deriz.	

(Sözler ders kitabının 10. Sayfasındaki açıklamalardan faydalanılarak yazılmıştır.)

Süreç:

1. Kavramların Açıklanması, Sözlerin Okunması, Şarkının Sözlü Kayıttan Dinlenmesi

Öğretmen, 'Bismillâhirrahmânirrahîm, bismillah, besmele, esirgemek, bağışlamak' kavramlarını öğrencilere anlatır. Sınıfı beş gruba ayırır. Üzerinde 'Bismillah, Besmele, Esirgeyen, Bağışlayan, Allah'ın Adıyla' kavramlarının ayrı ayrı kağıtlara yazılı olduğu 'kavram kağıtları'nı her gruba bir kavram gelecek şekilde dağıtır. Öğretmen şarkının sözlerini yansılama yoluyla her satırı iki kez öğrencilere tekrar ettirir.

Şarkı bir kez baştan sona sözlü kayıttan dinlenir. Bu esnada kavram kağıtlarında yazılı olan kavram şarkıda geçince, o kavram kağıdına sahip olan grup kağıtlarını havaya kaldırır. Süreç esnasında mırıldanan, şarkıya eşlik etmeye çalışan öğrenciler pekiştireçlerle cesaretlendirilmelidir, kesinlikle engellenmemelidir.

Değerlendirme: Şarkı bittikten sonra her gruptan bir öğrencinin, gruplarına ait kavramı açıklaması istenir.

Bir sonraki derse öğrencilerin bu şarkıyı dinleyip gelmeleri ve böylelikle beraberlik içinde şarkıyı söyleyebilecekleri açıklanır.

2. Şarkının Sözlü Kayıttan Dinlenmesi

Bir sonraki ders, her bir kavram kâğıdı önceki dersten başka bir gruba gelecek şekilde dağıtılır. Şarkı iki kez baştan sona sözlü kayıttla birlikte söylenir ve gene ilgili kavramlar şarkıda geçtikçe, ilgili kavram kâğıdına sahip olan grup kâğıtlarını havaya kaldırır.

Değerlendirme: Şarkı bittikten sonra her gruptan daha önce söz verilmemiş bir öğrenciye söz verilerek gruplarına ait kavramı açıklamaları istenir.

Öğrencilere bir sonraki ders bu şarkıyı sözsüz kayıttla söyleyecekleri söylenir.

3. Şarkının Sözsüz Kayıttla Öğrenciler ve Öğretmen Tarafından Söylenmesi

Bir sonraki ders, kavram kâğıtlarıyla birlikte, sözsüz kayıttla, öğretmen ve öğrenci tarafından şarkı söylenerek süreç tekrar edilir.

Değerlendirme:

Öğrencilere

‘Bismillâhirrahmânirrahîm’ kelimesinin anlamı, ‘Bismillâhirrahmânirrahîm’ kısaltılmış hali,

Şarkıda Allah’ın hangi sıfatlarından bahsedildiği, Nerelerde besmele çekildiği, sözlü olarak sorulur.

Sübhâneke Duası

Kullanılan Makam: Hüzzam

Beste: Yiğit Can Eyüboğlu

Usûl: Sofyan

Plan: 8

7.2 Materyal: Sübhâneke Duası ve Anlamı

Sübhâneke başlıklı ikinci materyal ilköğretim 4. sınıf müfredatında bulunan inanç öğrenme alanında 1. üniteye yer alan Din ve Ahlak Hakkında Neler Biliyorum? kapsamında oluşturulmuştur. Materyalin amacı öğrencinin Sübhâneke Duasını ve anlamını öğrenerek ezberlemesine yardımcı olmaktır. Materyale ait plan ve nota çalışmaya eklenmiştir. Materyale ait ses kaydına aşağıda verilmiş olan linkten ulaşılabilir.

Öğrenme Alanı: İnanç

Ünite: 1. Ünite: Din ve Ahlak Hakkında Neler Biliyorum?

Konu: 4. Sübhâneke Duası ve Anlamı

Kazanımlar: 8. Sübhâneke duasını ezbere okur ve anlamını söyler.

Süre: 3x7'=21'

Araç ve Gereçler: CD çalar, Ses diski, Hoparlör

Bağlantı Linki: <https://youtu.be/xbHNFUpPjko>

Öğretim Materyalinin Sözleri:

Sübhâneke Duası ve Anlamı

(Giriş müziği)

Sübhâneke Allâhümme ve bihamdik(e).

Allah'ım sende hiçbir eksik özellik yoktur. (x2)

Ve tebârekesmük(e).

Ve teâlâ ceddük(e).

Seni her zaman överim.

(Allah'ım) seni hep överim,

Senin adın kutludur (kutlu). (x2)

Ve celle senâük(e).

Ve lâ ilâhe ğayrük(e).

Senin şanın yücedir (yüce),

Senden başka ilah yoktur. (x2)

Süreç:

1. Kavramların Açıklanması, Sözlerin Okunması, Şarkının Sözlü Kayıttan Dinlenmesi

Sübhâneke Duasında bahsedilen Allah'ın nitelikleri anlatılır. Öğretmen şarkının sözlerini yansılama yoluyla her satırı iki kez öğrencilere tekrar ettirir.

Şarkı bir kez baştan sona sözlü kayıttan dinlenir. Süreç esnasında mırıldanan, şarkıya eşlik etmeye çalışan öğrenciler pekiştiricilerle cesaretlendirilmelidir, kesinlikle engellenmemelidir.

Değerlendirme: Sübhâneke Duasında Allah'ın hangi niteliklerinden bahsedilmektedir? (Cevap: Hiçbir eksik özelliğinin olmadığı, Her zaman övgüye değer olduğu, Adının kutlu olduğu, Şanınin yüce olduğu, Allah'ın tek tanrı olduğu ve başka bir ilah olmadığı.)

Bir sonraki derse öğrencilerin bu şarkıyı dinleyip gelmeleri ve böylelikle beraberlik içinde şarkıyı söyleyebilecekleri açıklanır.

2. Şarkının Sözlü Kayıttan Dinlenmesi

Bir sonraki ders, Şarkı iki kez baştan sona sözlü kayıtla birlikte söylenir.

Değerlendirme: Her arapça satırın Türkçe çevirisi öğrencilere sorulur.

Öğrencilere bir sonraki ders bu şarkıyı sözsüz kayıtla söyleyecekleri söylenir.

3. Şarkının Sözsüz Kayıtlı Öğrenciler ve Öğretmen Tarafından Söylenmesi

Bir sonraki ders, sözsüz kayıtla, öğretmen ve öğrenci tarafından şarkı söylenerek süreç tekrar edilir.

Değerlendirme:

Sınıf ikili gruplara ayrılır. İki öğrenciden birisi duanın ilk cümlesinden itibaren birer birer ezbere Arapça olarak cümle söyler, diğer öğrenci ezbere Türkçe anlamını söyler. Bu şekilde duanın tamamı okunur.

SONUÇ

Bir davranış kazandırma ve değiştirme süreci olan eğitim, eğitimin verildiği ülkeye hizmet etme amacındadır. Bir toplumun refah seviyesine ulaşmasını sağlayan en büyük araçlardan birisi eğitimidir. Eğitim yoluyla bireylere çeşitli toplumsal değerler kazandırılır. Bu süreçte din kültürü ve ahlak bilgisi eğitimi önemli bir yer tutar.

Türkiye’de eğitimin iyileştirilmesi çalışmalarında çeşitli yaklaşımlar benimsenmiştir. Bunlardan en güncel olanı ise, öğreneni merkeze alan ve öğrenenin aktif olduğu yapılandırmacı sistemdir. Öğrenenin aktif duruma geçebilmesi için etkinliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu etkinliklerden birisi de müziktir.

Davranış değişikliğinin kalıcı bir şekilde, kolay yolla gerçekleşebilmesi için bireyin öğrenme sürecinde görmesi, işitmesi, yapması ve öğrendiklerini söyleyebilmesi gerekmektedir. Bundan dolayı müzikal materyaller öğrenme sürecini doğrudan olumlu etkileyen araçlar olabilir. Bu çalışmada, Din eğitiminde araç olarak kullanılmak üzere müzikal materyaller nasıl tasarlanmalıdır? sorusuna yanıt aranmıştır. Buna göre araştırmanın sonuçları şu şekildedir:

Teknolojideki gelişim toplumu doğrudan etkiler ve bu gelişim doğrultusunda eğitim güncellenmelidir. Teknolojinin gelişimi ve değişen ihtiyaçlar doğrultusunda MEB tarafından öğretim programlarında güncellemeler yapılmıştır. Yapılan güncellemelerle birlikte eğitimde teknoloji ile materyal kullanımı önem kazanmış ve materyallerin öğrenme üzerinde olumlu etkileri olduğu görülmüştür.

Yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen bulgulara göre müziğin çocuklarda dil ve zihinsel, duygusal ve sosyal, bedensel ve psikomotor gelişimlerine katkıda bulunduğu ve öğrenme üzerinde olumlu etkileri olduğu görülmektedir.

Evrensel ve ilahi bir sanat olan müziğin öğrenme üzerindeki olumlu etkileri, müzikal materyallerin önemini artırmaktadır. Bu çalışmada öğrencilerin dini kavramları, sure ve duaları kolay bir şekilde öğrenebilmeleri ve günlük yaşantılarında kullanabilmeleri amacıyla DKAB dersi için müzikal materyaller üretilmiştir. Bu derste öğretim materyali olarak kullanılacak şarkılardaki amaç müzik eğitimi değildir. Şarkılar öğrenmeyi kolaylaştıran ve öğrenileni kalıcı hale getirmeyi hedefleyen bir araçtır. Bu sebeple materyaller müzikal materyal geliştirme ilkelerine uygun olarak geliştirilmiştir. Bu ilkeler:

- Öğrenciye Görelik İlkesi
- Yenilik İlkesi
- Görelik İlkesi
- Anlamlılık İlkesi
- Çok Örnek İlkesi
- Seçicilik İlkesi
- Fonun Figürü Destekleme İlkesi

Öğretim Materyali Olarak Kullanılacak Şarkılarda Bulunması Gereken Özellikler ise şunlardır;

- Ortak Ses Alanı: Yegâh-Nevâ veya Acem Aşîrân-Neva perdeleri aralığında olmalıdır.
- Ritmik Çeşitlilik: Basit, sade ve anlaşılır olmalı. Güfte odakta olmalı. Çaba sarf etmeden öğrenilebilir olmalıdır.
- Melodik Yapısı: Ortak ses alanı içinde olmalı. Melodik yığılma ortak ses alanının orta alanında olmalı. Güfte kısımları basit, saz kısımları sanatsal alterasyonlarla çeşitlenmelidir.

- Kullanılacak Şarkının Kapsamı: Kazandırılmak istenen kazanım doğrultusunda bir içeriğe sahip olmalıdır.
- Ses Diski: Öğretmen ve öğrencinin zorlanmadan müzikal materyalleri kullanabileceği ses kayıtları olmalıdır.

Geliştirilecek materyallerin öğrenciye göre olması için ortak ses alanının kullanılması çok önemlidir. Müzikal materyallerdeki amaç öğrencinin aktif duruma geçip öğrenmesini kolaylaştırmaktır. Bundan dolayı tüm sınıfın seslendirebileceği bir ortak ses alanının kullanılması önemlidir. Yenilik ilkesine uygunluk için ise, materyaller güncellenen öğretim programına göre güncellenmeli ya da yeniden tasarlanmalıdır. Aynı zamanda, bu ilke gereği, değişen yaşam koşulları sebebiyle öğrencinin değişen ilgileri de önemsenmelidir.

Görelilik ve anlamlılık ilkesine göre, şarkıların melodik yapısı ve sözleri sadelik içinde olmalıdır. Müzikal materyallerin amacı müzikal gelişim sağlamaktan ziyade öğrenmeyi destekleyici bir araç olmaları sebebiyle; şarkılar kolay öğrenilebilir olmalıdır. Öğrenci şarkıları ne kadar kolay öğrenirse, kazandırılmak istenen bilişsel gelişim de o kadar kolaylaşacaktır.

Her öğrencinin aynı şarkıdan eşit oranda zevk alması mümkün değildir. Bundan dolayı bir içerik için birden çok materyal hazırlanmalıdır. Böylelikle hem çok örnek ilkesine uyulmuş olacaktır hem de sınıftaki her öğrencinin kendi ilgisine göre farklı şarkıları benimsemesi söz konusu olacaktır.

Şarkılarda kullanılacak ritmik çeşitlilik ve melodik yapıyla konunun önemli noktaları dikkat çekici bir şekilde hazırlanabilir. Örneğin öğretilmek istenen bir kavram tekrar edilerek veya çeşitli dinamik ve artikülasyonlarla vurgulanarak, o kavramın geçtiği yerler dikkat çekici hale getirilerek seçicilik ilkesine uyulabilir

Şarkıların öğrencinin ilgisini canlı tutabilmesi için içinde zıtlıklar barındırması gerekir. Bir şarkının baştan sonra ortak ses alanında ve basit ritmik yapılarla olması monotonluk yaratacağı için ilgi çekebilmesi ve kazandırılmak istenen kazanıma ek olarak müzikal bir gelişim de sağlaması gerçekçi değildir. Öğrencinin ilgisini canlı tutabilmek için sözlü kısımlar basit ve sade, sözsüz kısımlar çeşitlendirilmiş bir ritmik yapıda ve ortak ses alanından çok daha geniş bir ses alanında, makamsal geçkilerle zıtlıkların yaratıldığı bir şekilde tasarlanmalıdır. Böylelikle, fonun figürü destekleme ilkesi gerçekleştirilmiş olur. Ancak bu ilke gerçekleştirilirken görelilik ilkesi göz ardı edilerek sözlerde karmaşa yaratılmamasına dikkat edilmelidir. Şarkının içerik olarak kapsamı minimum sayıdaki kazanıma odaklanmalıdır.

Bu çalışmanın yedinci başlığında, yukarıda belirtilen ilke ve özellikler doğrultusunda müzikal materyal önerileri sunulmuştur. Öğretim materyali olarak hazırlanan şarkılarda literatür taraması sonucunda elde edilen bulgular ışığında ezgisel, ritmik, makamsal ve usûle dönük kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Bu kavramsal çerçeveye göre ezgisel yapı için; daha önce yapılmış çalışmaların bulgularından yola çıkarak ilköğretim öğrencileri için ortak ses alanı oluşturulmuş ve materyallerde sözlü kısımlar La2-La3 (Yegâh-Nevâ) aralığında sınırlandırılmıştır.

Daha önce yapılan araştırmalar sonucunda çocuk şarkılarında en sık kullanılan usûller şu şekildedir: %34,83 Sofyan, %20,79 Nim Sofyan, %10,67 Düyek, %8,43 Semai, %5,62 Aksak, %3,93 Türk Aksağı, ve %15,73 diğerleridir. Bundan dolayı şarkılarda Sofyan usûlü kullanılmıştır.

En sık kullanılan makamlar ise; %21,35 Nihâvend, %19,66 Rast, %11,24 Hicâz, %8,99 Hüseyini, %7,87 Uşşâk, 5,62 Bûselik, %5,62 Nîkrîz ve %17,4 diğerleridir. Bundan dolayı şarkılardan birinde Nihâvend kullanılmıştır.

Örnek olarak tasarlanmış olan Sübhâneke duasında amaç Arapça olan duanın Türkçesini ezberletmektir. Bundan dolayı Arapça kısımlar ile Türkçe kısımlar farklı tempoda ve usûlde tasarlanarak zıtlık yaratılmıştır.

Bu çalışmada öğrencilerin DKAB dersinde karşılaştıkları yeni kavramları daha kolay anlamalarına ve sık tekrar gerektiren dua ve sureleri ezberlemelerine çözüm olabilecek müzikal materyallerin nasıl olması gerektiği araştırılarak ve özellikleri belirlenerek üretilmiştir.

Şarkılar elde edilen veriler ışığında bestelenerek öğrencilerin ilgisini arttırmak amacıyla çalgısal kısımlarda ortak ses alanının dışındaki sesler ve makam geçkileri kullanılmıştır. Öğrencilerde seslendirme güçlüğü olmaması için sözlü kısımlarda makam geçkilerine yer verilmemiştir.

Hazırlanan materyallerin isimleri, söz yazarları ve ilgili öğrenme alanları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Plan No.	Materyal İsmi	Sözler	Öğrenme Alanı	Faydalanılan makam	Kullanılan Usûl
1	7.1. Bismillâhırrahmânırrahîm	Yiğit Can EYÜBOĞLU	İnanç	Nihâvend	Sofyan
2	7.2. Sübhâneke Duası	Dua	İnanç	Hüzzâm	Sofyan – Yürük Semai

Tablo 7. (Materyallerin İsimleri, Söz Yazarları ve İlgili Öğrenme Alanları)

Materyaller ilköğretim 4. sınıf müfredatından inanç öğrenme alanına göre hazırlanmıştır. Materyaller Nihâvend ve Hüzzâm makamında bestelenmiş olup usûl olarak ise Sofyan ve Yürük Semai kullanılmıştır. Yürümez'e (2014) göre çocuk şarkılarında en sık kullanılan makam Nihâvend'dir, bundan dolayı Bismillâhırrahmânırrahîm isimli materyal için Nihâvend; Sübhâneke duasının tilâvetine daha uygun olması sebebi ile Sübhâneke Duası başlıklı materyal için Hüzzâm makamı seçilmiştir. Materyallerin alan dışı öğretmenler tarafından kolaylıkla kullanılabilmesi için öğretim planları ve ses kayıtları bulunmaktadır.

Hazırlanan materyaller öğrencilerin derse ilgisini, merakını öğrenme ve derse katılma isteklerini artırmayı amaçlamaktadır. Çocukların teknolojiye olan ilgisinin artması ve 2019 yılının son aylarında başlayan salgınla birlikte uzaktan eğitim sürecinin örgün eğitime dahil olmasıyla materyal kullanımı önem kazanmıştır. Web tabanlı çeşitli programlar kullanılarak hazırlanan materyaller çocukların ilgisini çekerek sınıf dışı ortamlarda kendi başına öğrenmesine katkıda bulunabilir. Müzikal materyaller de çocukların uzaktan eğitimde sınıf ortamı dışında, kendi başına sürekli tekrar edebileceği ve kolaylıkla ulaşabileceği materyallerdir. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü ve Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü ortak çalışmasıyla, DKAB derslerinde kullanılmak üzere, öğretmen ve öğrencilerin kolay ulaşabileceği müzikal materyallerin geliştirilmesi ve bir veri tabanı oluşturulması, oluşturulan materyallerin bir pilot çalışma yapılarak etkisinin belirlenmesi, hizmet içi eğitimlerle bu materyallerin öğretmenler tarafından daha kolay kullanmalarının sağlanması, öğrenme ortamlarının müzikal materyallerin kullanımını artırmaya yönelik teknolojik olarak zenginleştirilmesi, tasarlanan müzikal materyallerin etkisini artırmak için animasyon çizgi filmlerin hazırlanması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, B. (2010). *Türk Din Musikisi Dersleri*. Ankara: Bilge Ajans ve Matbaası.
- Can, S. (2013). Program Geliştirme Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının İncelenmesi (2000-2010 İstanbul Örneği). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı; Din Eğitimi Bilim Dalı.
- Çelikkol, Ö. (2007). Kelime Kazanımında Müziğin Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*, 91. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Değer, A. Ç. (2012). Çocuk Korolarının Eğitiminde Bir yaklaşım Olarak Eğitsel Oyun Kullanımının Öğrencilerin Müziksel Erişi Düzeylerine Etkisi. *Doktora Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirel, Ö., Seferoğlu, S., & Yağcı, E. (2004). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ergan, M. S. (1994). *Türkiye Müzik Bibliyografyası: Kitaplar, Notalar (1929-1993)*. Konya: MS Ergan.
- Ergin, A. (1998). *Öğretim Teknolojisi ve İletişim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertürk, S. (2013). *Eğitimde "Program" Geliştirme*. Ankara: Edge Akademi.
- Eskicumalı, A. (2013). Eğitimin Temel Kavramları. Y. Özden, & S. Turan içinde, *Eğitim bilimine giriş* (s. 2-23). Ankara: Pegem Akademi.
- Gazimihal, M. R. (1961). *Musiki Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Gökşenli, E. Y. (2011). Yabancı Dil Olarak ispanyolca Öğretiminde Müziğin Öğretim Aracı Olarak Kullanımı. *Mediterráneo/Mediterraneo*, 0(6), 13-43.
- Gümüş, G. (2000). İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Programındaki Hz. Muhammed'in Hayatına Özel Öğretim Yöntemleri Açısından Bir Yaklaşım. *Yüksek Lisans Tezi*, 29. Ankara, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Halis, İ. (2002). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karşal, E. (2004). Okul Öncesi Dönemi Çocuklarda Müzik Yeteneğinin Matematik Yeteneği ile İlişkisi ve Müzik Eğitiminin Matematik Performansı Üzerine Etkileri. 24. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kılavuz, M. A., & Yılmaz, H. (2009). Örgün ve Yaygın Eğitimde Öğrenenlerin İhtiyaçları Doğrultusunda Din Eğitimi ve Öğretimi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(2), 123-139.
- Koçak, Z. (1996). Geçmişten Günümüze Eğitimimizde Çocuk Şarkılarının Kronolojik Gelişimi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Korkmaz, M. (2016). *Din Öğretimi Teknolojisi ve Materyal Geliştirme*. Kayseri: Kimlik Yayınları.
- Modiri, I. G. (2010). Okul Öncesinde Müzik Aracılığı İle Yabancı Dil Öğretimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(23), 508.
- Oğuzkan, F. (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Emel Matbaacılık.
- Onuray Eğilmez, H. (2009). Piyano Eğitimi Başlangıç Aşamasında 6-8 Yaş Çocukları İçin Kullanılması Öngörülen Öğrenmeyi Hızlandırıcı ve Pekleştirici Görsel Çalışmalar. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(32), 5-22.
- Özdemir, M. (2010). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin DKAB Derslerinde Öğretim Materyali Hazırlama ve Kullanma Durumu: Konya İl Merkezi Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.
- Özkan, İ. H. (2010). *Türk Müsikisi Nazariyatı ve Usülleri: Kudüm Velveleleri*. İstanbul: Ötügen Neşriyat A.Ş.
- Tanrıkorur, Ç. (1998). *Müzik Kimliğimiz Üzerine Düşünceler*. İstanbul: Ötügen Neşriyat A.Ş.
- Topbaşı, F. (2006). Okulöncesi Dönem 6 Yaş Grupların Törel (Ahlâkî) Gelişiminde Dramanın Yeri ve Önemi. *Yüksek Lisans Tezi*, XIII. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (Din Eğitimi) Anabilim Dalı.
- Tosun, C. (2016). Din ve Ahlak Öğretimi. C. Tosun, & F. Çapçioğlu (Dü) içinde, *Bilimsel Bir Disiplin Olarak Din ve Ahlak Öğretimi* (s. 18). Ankara: Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları.
- Uçar, M. (2015). 5-9 Yaş Aralığındaki Çocukların Piyano Eğitimde Öğrenmeyi Sağlayıcı ve Destekleyici Görsel Materyal Geliştirme. *Yüksek Lisans Tezi*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.
- URL 1: <http://meb.gov.tr/vizyon-misyon/duyuru/8851>, Erişim Tarihi: 28.06.2021.
- URL 2: <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=318>, Erişim Tarihi: 28.06.2021.
- URL 3: <https://sozluk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 28.06.2021.
- Varış, F. (1976). *Eğitimde Program Geliştirme: Teori ve Teknikler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Yalın, H. İ. (2015). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yanpar Yelken, T. (2014). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Yeni, B. (2016). Dini Mûsikînin İlköğretim Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Karşı Tutumlarına Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*, 3-5. Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yönetken, H. B. (1993). *Türkiye'de Müzik Eğitiminin Önemi-Müzik Eğitimi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Yürümez, E. (2014). 1930-2000 Yılları Arasında Bestelenen 180 Türk Müziği Çocuk Şarkısının makam Usul Konu Bestekar ve Ses Aralıkları Açısından İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, 4. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.